

2025 RAMAZAN VAAZ SİLSİLESİ:

23.GÜN

KALPTEKİ EN BÜYÜK SINAV : İHLAS MI, RİYA MI ?

(AMELLERİMİZİ KURTARAN
VEYA MAHVEDEN İNCE ÇİZGİ)

YAZAR: ALİ AYKAÇ

إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الشِّرْكَ الْأَصْغَرَ.
قَالُوا: وَمَا الشِّرْكَ الْأَصْغَرُ؟ قَالَ: الرِّيَاءُ

Allah Resûlü ﷺ buyurdu ki: 'Sizin için en çok korktuğum şey, küçük şirktir.' Ashâb, 'Ey Allah'ın Resûlü! Küçük şirk nedir?' diye sordular. O da şöyle buyurdu: 'Riya.'

Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/428

iletişim : (0)541 934 3778 daha fazlası için: www.aliaykac.com

Bu içerik, yazarının izni olmadan kısmen veya tamamen kopyalanamaz ve dağıtılamaz. İlgili yasağa aykırı hareket eden kişiler hakkında, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre telif hakları kapsamında yasal işlem başlatılacaktır.

بِسْمِ اللَّهِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ

Hamd, her şeyi bir hikmet ve nizam üzere yaratan, kullarını samimiyete davet eden **Yüce Allah’a** ﷺ mahsustur. **Salât ve selâm**, ihlasın en mükemmel timsali olan, kullukta samimiyyetin nasıl olması gerektiğini bizlere en güzel şekilde öğreten **Peygamber Efendimiz Muhammed Mustafa** ﷺ’ya, O’nun âline, ashabına ve kıyamete kadar O’nun izinden giden mü’minlerin üzerine olsun.

Pek Aziz ve Muhterem Müslümanlar,

İnsanoğlu yaratılışından itibaren **hakikati arayan bir varlık** olmuştur. Fakat bazen bu arayış, dünyevî beklentilerin, insanların övgüsünü kazanma kaygısının yahut nefis ve şeytanın vesveselerinin gölgesinde kalır. Oysa **gerçek kulluk**, yalnızca Allah rızasını merkeze almakla mümkündür. İşte bu noktada “**ihlas**”, yani **Allah için samimi olmak**, kulluğun en saf ve en kıymetli hali olarak karşımıza çıkar.

İhlas, yalnızca ibadetlerde değil, hayatın her alanında bir müminin kimliğini belirleyen en temel hasletlerden biridir. **Yaptığımız amellerin değeri, niyetin saflığına bağlıdır**. Çünkü amelleri kabul eden Allah ﷻ katında, **nicelik değil nitelik, gösteriş değil samimiyet, şekil değil öz** esas alınır. **İhlas sahibi olmak hem şu dünyada huzurun anahtarıdır hem de ebedî saadetin müjdecisidir**.

İhlas kelimesi, *arınmak, saflaşmak, katışıksız hâle gelmek* anlamına gelir. Kur’ân ve hadis literatüründe ise *kişinin ibadet ve amellerinde yalnızca Allah’ın rızasını gözetmesi, dünyevî beklenti ve gösteriştan uzak durması* anlamında kullanılır.

İhlasın en büyük düşmanlarından biri, *riyadır*. Riya, *insanın amellerini Allah rızasından başka bir maksat için yapması, özellikle de başkalarının takdirini kazanmak için dini ibadetlerini süslemesidir*. Bu durum, İslamî literatürde *şirk-i hafi/gizli şirk* olarak tanımlanmıştır.

Peygamber Efendimiz ﷺ, rıyanın ne denli büyük bir tehlike olduğunu şu sözleriyle açıkça ifade etmiştir: **“Sizin için en çok korktuğum şey küçük şirkdir.” Sahabeler: ‘Ey Allah’ın Resûlü! Küçük şirk nedir?’ diye sorunca, şöyle buyurdu: ‘Riyadır. Kıyamet günü Allah Teâlâ, insanlara amellerinin karşılığını verdiğinde riyakârlara şöyle buyurur: ‘Gidin, dünyada gösteriş yaparak amel işlediğiniz kimselere! Bakın bakalım, onların yanında size bir mükâfat var mı?’”¹**

Bu hadis, rıyanın, kişinin amellerini Allah için değil, başkaları için yapması anlamına geldiğini ve böyle bir amel sahibinin Allah katında hiçbir karşılık göremeyeceğini açıkça göstermektedir.

¹ Ahmed b. Hanbel, 5/428. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : إِنَّ أَخَوْفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الشِّرْكَ الْأَصْغَرَ. فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَمَا الشِّرْكَ الْأَصْغَرُ؟ قَالَ: الرِّيَاءُ، يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِذَا جَزَى النَّاسَ بِأَعْمَالِهِمْ: اذْهَبُوا إِلَى الَّذِينَ كُنْتُمْ تُرَاوُونَ فِي الدُّنْيَا، فَاَنْظُرُوا هَلْ تَجِدُونَ عِنْدَهُمْ جَزَاءً؟

Şirk-i hafi, büyük şirk/ şirk-i celî nazaran **daha sinsi ve fark edilmesi zor bir tehlikedir**. Büyük şirk, Allah’tan başka bir ilah edinmek ve O’na açıkça ortak koşturmak iken, gizli şirk, kişinin Allah’a ibadet ederken kalbine başkalarını da ortak etmesidir.

Örneğin:

- *Bir mümin, namazını Allah için kılarken, insanların takdirini kazanmak amacıyla huşû içinde kılıyor gibi görünüyorsa, bu bir şirk-i hafi örneğidir.*
- *Bir kimse, hayır ve sadaka işlerini Allah’ın rızasını kazanmak için değil, toplumda itibarlı bir konuma gelmek için yapıyorsa, bu da gizli şirk kapsamına girer.*
- *Bir âlim, ilmî çalışmalarını Allah’ın rızasını kazanmak için değil, insanların onu ilim sahibi biri olarak yüceltmesi için yapıyorsa, yine şirk-i hafi tehlikesi altındadır.*

Bu konuda Peygamber Efendimiz ﷺ şu hadis-i şerifiyle bizleri uyarmaktadır: **“Kim amellerini gösteriş için yaparsa, Allah da onun gösterişini açığa çıkarır. Kim insanlara duyurmak için amel işlerse, Allah da kıyamet günü onun riya yaptığını herkese duyurur.”**²

Bu hadis, gösteriş için yapılan amellerin Allah katında hiçbir değer taşımadığını ve kişinin dünya ve ahirette rezil

² Müslim, Zühd, 47. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : مَنْ سَمِعَ سَمِعَ اللَّهِ بِهِ، وَمَنْ يُرَائِي يُرَائِي اللَّهَ بِهِ.

olacağını açıkça bildirmektedir. Kur’ân-ı Kerîm’de riya ile ilgili çok çarpıcı ayetlerden biri şudur: *“Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki, onlar namazlarında gaflet içindedirler; onlar gösteriş yaparlar ve basit yardımları bile engellerler.”*³

Bu ayette, namaz kılmalarına rağmen gaflet içinde olan ve gösteriş için ibadet eden kimselerin Allah katında büyük bir azapla karşılaşacakları bildirilmiştir. Zira ibadet, Allah için yapılmalıdır; insanların övgüsünü kazanmak için yapılan ibadet, Allah katında makbul değildir. Benzer şekilde, başka bir ayette de Allah ﷻ şöyle buyurur: *“Şüphesiz münafıklar Allah’ı aldatmaya çalışırlar, hâlbuki Allah onları aldatmaktadır. Onlar namaza kalktıklarında üşene üşene kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar ve Allah’ı pek az zikrederler.”*⁴

Bu ayette, münafıkların namazlarını **ihlasla değil, insanlara gösteriş için kıldıkları** ve bu nedenle Allah’ın onların ikiyüzlülüğünü açığa çıkaracağı bildirilmiştir.

Riya, kişiyi zamanla **şirk-i hafi**’ye götürebilir. İlk başta küçük bir gösteriş gibi görünen durumlar, zamanla kalbin tamamen dünyevî menfaatlara yönelmesine sebep olabilir. Öyle ki, kişi farkına bile varmadan, Allah’ın rızasını unutup sadece insanların

³ *Mâûn, 107/4-7.* فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ الَّذِينَ هُمْ يُرَآؤُونَ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ

⁴ *Nisâ, 4/142.* إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَى يُرَآؤُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا

takdirini kazanmayı amaçlayabilir. İmam Gazâlî, **İhyâü Ulûmi'd-Dîn** adlı eserinde riya hakkında şöyle der: ***“Riya, şeytanın en büyük tuzaklarından biridir. Kişi, ameline insanların hoşnutluğunu kattığında, ameli artık Allah için olmaktan çıkar. Bu da zamanla kişinin kalbini karartır ve onu samimi bir kul olmaktan uzaklaştırır.”***

Bu yüzden her mümin, kalbindeki niyeti sürekli sorgulamalı ve amellerinde ihlası korumaya çalışmalıdır. Çünkü riya, küçük bir kıvılcım gibi görünse de zamanla kalbi ve imanı tamamen yakabilir.

İşte tam da bu noktada **ihlas**, kulun Rabbine olan bağlılığının en saf ve katıksız hâli olarak devreye girer. **İbadetleri yalnızca Allah için yapmak, kalbi riya ve şirk-i hafî'den korumanın en güçlü kalkanıdır.** Ancak ihlas, bir kez kazanıldıktan sonra ömür boyu sabit kalan bir hâl değildir. **Tıpkı suya bırakılan bir yaprak gibi, ihlas da insanın kalbinde zamanla dalgalanabilir, zayıflayabilir veya kaybolabilir.** Bu yüzden bir mümin, ihlası sadece kazanmakla yetinmemeli, onu muhafaza etmek ve sürekli diri tutmak için çaba göstermelidir. Allah ﷻ, kullarına şu emri vermektedir: ***“Oysa onlar, sadece Allah’a ibadet etmek, dini yalnız O’na has kılmak, dosdoğru olmak, namazı kılmak ve zekâtı vermekle emrolunmuşlardı. İşte bu, dosdoğru dindir.”***⁵

⁵ Beyyine, 98/5. وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ

Bu ayette Allah ﷻ, ibadetlerin ancak ihlasla değer kazanacağını ve dinin temelinin ihlasa dayandığını bildirmektedir. Demek ki, Allah'ın rızasını kazanmak isteyen bir kul, her daim kalbinin niyetini gözden geçirmeli ve amellerinde ihlasın sürekliliğini sağlamalıdır.

İhlası Korumak İçin Üç Önemli Adım

1. Niyetin Sürekli Kontrol Edilmesi (Muhasebe-i Nefs)

İhlasın kalıcı olması için ilk ve en önemli adım, **niyetin sürekli gözden geçirilmesidir**. İnsan, bir ibadeti yaparken veya bir hayır işine girerken **“Bu işi gerçekten Allah için mi yapıyorum?”** sorusunu kendine sormalıdır. Çünkü niyet, amelin ruhudur. *İmam Nevevî, Riyâzü's-Sâlihîn'de* bu konuyla ilgili olarak şunu belirtir: **“Bir mümin, ibadetlerine başlarken, devam ederken ve bitirirken niyetini sürekli kontrol etmelidir. Zira şeytan, insana amel esnasında vesvese vererek niyetini bozabilir.”**

Niyetin bozulmaması için **amelin başında ve sonunda “Allah'ım! Bu ameli sadece Senin rızan için yapıyorum”** diye dua etmek, ihlasın korunmasına yardımcı olur.

2. Amellerde Gizliliği ve Samimiyeti Esas Almak

Bazı ibadetleri ve hayırları, insanların gözünden uzak bir şekilde yapmak, ihlasın korunmasına yardımcı olur. **Peygamber Efendimiz ﷺ, ihlası korumanın bir yolu olarak amelleri gizli yapmayı tavsiye etmiştir: “Yedi sınıf insan vardır ki, Allah onları kendi gölgesinde gölgelendirecektir... Bunlardan biri de**

sağ elinin verdiğini sol eli bilmeyecek kadar gizlice sadaka veren kimsedir.”⁶

Gizli yapılan ibadetler, insanı riyadan ve gösteriştan korur. Örneğin, gece kimse görmeden yapılan teheccüd namazı, gizlice verilen sadaka, yalnız başına okunan Kur’ân ve yapılan dualar, ihlası güçlendiren en önemli amellerdendir.

3. Dünyalık Övgü ve Menfaatlerden Sakınmak

İhlası zedeleyen en büyük tehlikelerden biri, yapılan amellerin karşılığında insanların övgüsünü beklemek veya dünyevî menfaat elde etmektir. Peygamber Efendimiz ﷺ, bunu şöyle ifade etmiştir: **“Kim ilmi, âlimlerle yarışmak, cahillerle münakaşa etmek veya insanların kendisine yönelmesini sağlamak için öğrenirse, Allah onu cehenneme sokar.”⁷**

Bir insan, ilmi sadece Allah rızası için öğrenmeli, şöhret ve menfaat için çaba harcamamalıdır. Bu hadis, sadece ibadetlerde değil, ilim öğrenme gibi diğer hayırlı işlerde de ihlasın korunması gerektiğini göstermektedir.

⁶ Buhârî, Zekât, 16; Müslim, Zekât, 91. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ... وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ

⁷ Tirmizî, İlim, 6. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : طَلَبَ الْعِلْمَ لِيُجَارِيَ بِهِ الْعُلَمَاءَ، أَوْ يُمَارِيَ بِهِ السُّفَهَاءَ. أَوْ يَصْرِفَ بِهِ وُجُوهَ النَّاسِ إِلَيْهِ، أَدْخَلَهُ اللَّهُ النَّارَ

Allah ﷻ, yalnızca kendisi için yapılan amelleri kabul eder ve içinde başkalarının hoşnutluğunu barındıran ibadetleri reddeder. Nitekim Peygamber Efendimiz ﷺ, ümmeti için en çok korktuğu şeyin **küçük şirk, yani riya** olduğunu bildirmiştir. O hâlde her mümin, her namazında, her sadakasında, her hayrında kendine şu soruyu sormalıdır: ***“Bunu gerçekten Allah için mi yapıyorum, yoksa insanların takdirini mi önemsiyorum?”*** Eğer bu sorunun cevabı ihlassızlığa işaret ediyorsa, bu, ahiret yurdu için büyük bir alarmdır. **Zira içinde gösteriş bulunan ameller, sahibini mahşer günü eli boş bırakacaktır.**

Rabbimiz! Bizleri, Kalplerini riyadan, amellerini gösteriştan, niyetlerini dünyevî menfaatlerden arındıran; ihlasın nuruyla aydınlanan, yalnızca Senin rızanı gözeterek amel eden, samimiyetle Sana yönelen kullarından eylesin! (Âmin!..)

وَأَخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، الفاتحه